

 mediawijs.be

Odisee

ExploRatio
Onderzoekscentrum
Kritisch Denken

de
Bib
Brusselse
bibliotheken

n
brussel

NIEUWS
KIAS

powered by umec

Vlaanderen
verleent werk

Kritikat is een initiatief van onderzoekskern ExploRatio van Odisee i.s.m. Mediawijs en dienst OBIB van de Vlaamse Gemeenschapscommissie.

Concept:

Eef Cornelissen en Jelle De Schrijver van Odisee
Sanne Hermans van Mediawijs

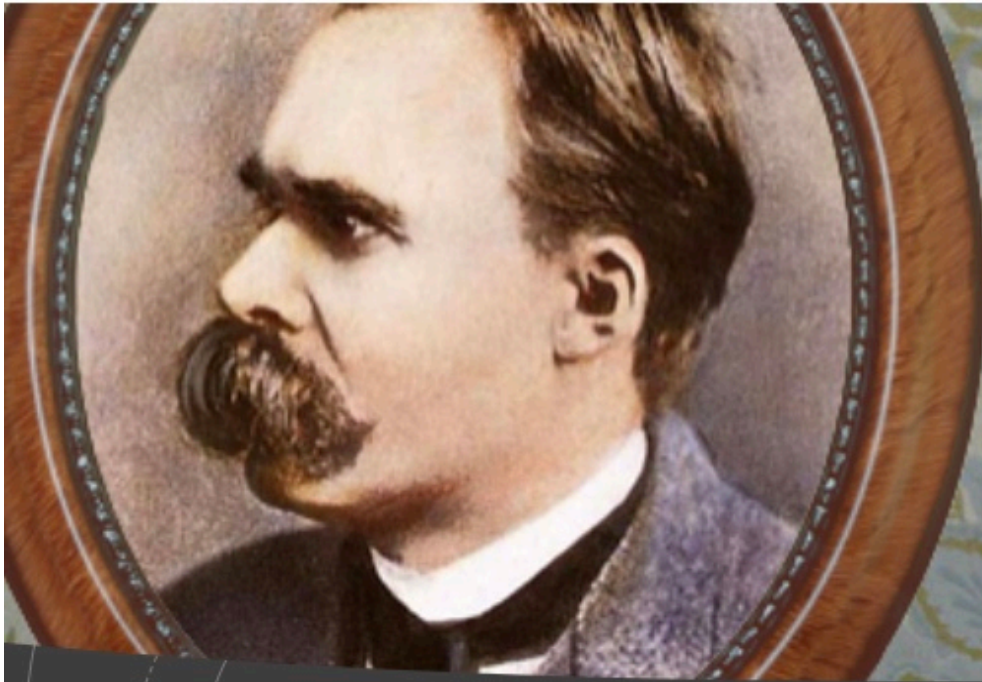
Verhalen:

sprookjesschrijfster en psychotherapeute Isabelle Desegher

KRITIKAT

Drogredeneringen
ontmaskeren
en filosoferen
over nepnieuws

2
'Er bestaan geen **feiten**,
alleen **interpretaties**.'

- Friedrich Nietzsche

opwarmer

0-----10

denkvaardigheden activeren en kritische houding tegenover mediaboodschappen stimuleren

-
- **Tool** : inspiratiegids met filosofische verhalen, vragen en denkoefeningen
 - **Activiteit** : verhalen over waarheid en leugen met reflectie-oefeningen over informatie en nepnieuws
 - **Methode** : filosoferen met kinderen

Nepnieuws in de klas?

Nepnieuws?

Nepnieuws in de klas?

Waarom?

- **21st century skills** : leerlingen weerbaar maken voor (mis)informatie en werken aan mediawijsheid
- **uitdaging in Vlaanderen ivm mediawijsheid** : de focus ligt eerder op de omgang met technologie dan de kritische reflectie over de media-inhouden.

Kritikat?

Filosofische **detective**

Kritisch **rolmodel**

Leert kinderen **argumenteren** :
drogredenen herkennen en
ontmaskeren

Hoe

- Filosofische verhalen
- Filosofische vragen
- Denkoefeningen

Kritikat?!	6
Filosoferen met kinderen	7
Filosoferen, hoe doe je dat?	8
Verhalen, vragen en denkoefeningen	10
Het uur van de waarheid	11
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
Gedachte- experiment : 'pil van de waarheid'	
De vertelketting	
De oefening van Kant	
Wis en waarachtig	16
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
Feit of mening	
De journalist	
Goed, slecht en interessant	
Toverbal	24
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
Denkfouten vissen	
Langs twee kanten	
Onder de streep	
Neppe Nelly	33
_ Filosoferen over het verhaal	
_ Denkoefeningen	
4 tafelen spel : echt of niet?	
Betrouwbare bron	
Krantenkoppen	

Filosofische vraag

Waar komt mijn
mening vandaan?

Denken we met
ons gevoel of
ons verstand?

Wanneer is
iets waar?

Wie bepaalt
wat de
waarheid is?

Open vragen

Nodigen uit om na te denken

Filosofische
vragen

Nodigen uit om verschillende
perspectieven in te nemen

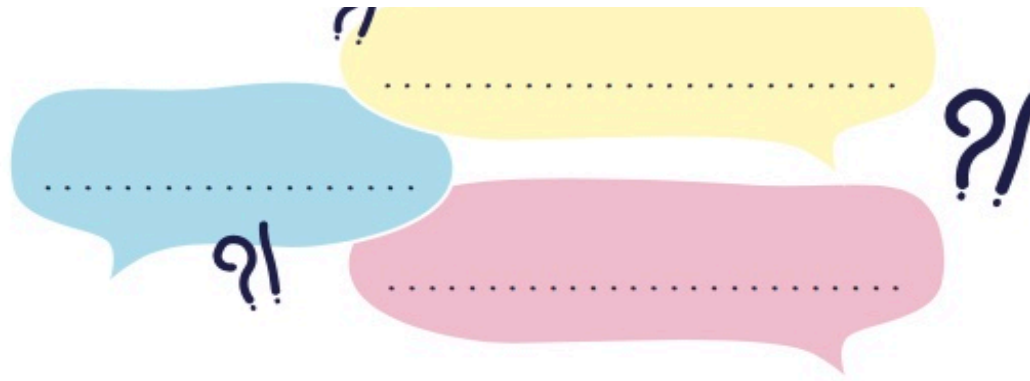

Het uur van de waarheid

Thema's

3 filosofische
vragen

Waar komt de waarheid vandaan?

Bestaat er iets dat altijd waar is?

Kan de waarheid veranderen?

Wanneer weet je iets zeker?

Wat is een leugen?

Is liegen leuk?

Kan de waarheid ook een leugen zijn?

Liegen alle mensen?

Mag je soms liegen?

Waarom liegen mensen?

Ja? Nee? Twijfel?

A blister pack containing several white, round pills is shown diagonally across the center of the slide. The background is a light gray surface decorated with various colorful geometric shapes, including purple circles, orange triangles, and black circles and triangles. The text is overlaid on this background.

**gedachte- experiment : pil
van de waarheid**

Stel dat je een pilletje krijgt dat jou in staat stelt om de gedachten te lezen van iedereen die je tegenkomt, zou je dat nemen?

GEDACHTE- EXPERIMENT :

'PIL VAN DE WAARHEID'

Stel dat je een pilletje krijgt dat jou in staat stelt om de gedachten te lezen van iedereen die je tegenkomt op straat, zou je dat nemen?

De leerlingen kunnen zich positioneren op een lijn met 2 uitersten.

De begeleider vraagt aan de 2 kinderen die het verst van elkaar staan om hun standpunt uit te leggen. De anderen mogen hierop reageren met een argument als ze een ander standpunt hebben. Als er kinderen van standpunt veranderen, mogen ze zich verplaatsen tijdens het gesprek. Als een kind zich verplaatst, vraag dan naar de reden hiervoor.

DE OEFENING VAN KANT

Volgens de Duitse filosoof Immanuel Kant mag je nooit liegen. Op deze regel duldde hij geen uitzondering. Zelfs niet om het leven van je beste vriend te redden.

Onderzoek samen met de kinderen of jullie achter dit idee staan aan de hand van de volgende dilemma's:

1. Yasmine mag maar 2 vrienden uitnodigen op haar verjaardagsfeestje, maar ze heeft 3 beste vrienden. Na lang wikken en wegen besluit ze enkel Sander en Sarah uit te nodigen. Ze vertelt niet aan Silke dat ze een feestje geeft.
 - Heeft Yasmine gelogen tegen Silke? Waarom wel/ niet?
 - Wat zou jij doen? Zou jij aan Silke vertellen dat ze niet is uitgenodigd? Waarom wel/niet?

DE VERTELKETTING

De kinderen zitten in een cirkel. Eén kind schrijft op een papier wat hij/zij dit weekend gedaan heeft en fluistert dit in het oor van de buur. Het papier wordt dichtgevouwen en wordt aan de leerkracht gegeven. De buur vertelt het door enz... Op het einde schrijft het laatste kind op het bord wat het eerste kind dat weekend deed.

Klasgesprek:

- Is de boodschap veranderd op het einde van de cirkel?
- Zijn er details gewijzigd? Welke? Indien ja: Hoe komt dit? Is dat vaak zo?
- Kan je andere voorbeelden geven van wanneer informatie verandert?
- Is het mogelijk om een verhaal of gebeurtenis helemaal correct na te vertellen?

Een onbestudeerd leven is niet waard geleefd te worden. (Socrates)

Wat is filosoferen?

Denken over jezelf en de wereld op een beschouwend niveau én denken over het denken zelf

Doel : inzicht aanscherpen, gedachten verhelderen en verdiepen

Middel : verdiepende vragen, logica

Centraal : onderzoeken van een filosofische vraag

Filosoferen : Hoe?

STAP 1: filosofische vraag

STAP 2: sessie

STAP 3 : metagesprek

Voorwaarden

- Kringgesprek
- Rustige ruimte
- Geen visuele stoorzenders
- Duidelijk maken dat dit geen kennisles is (denkhoed, denkkaars)
- Zelf plezier beleven
- Duur: niet te lang (filosoferen is geen straf)

gespreksleider

- Socratische houding (eigen oordelen opschorten)
- Focus op argumenten
- Bewaakt het filosofisch gehalte van het gesprek; doorvragen
- Zorg voor denkpauses : herhalen, samenvatten, herverwoorden
- Eindig met metagesprek

Waarom filosoferen?

Bouwen aan zelfstandig wereldwereld

Sociale vaardigheden

Kritisch denken

- Argumenteren
- Onderscheid tussen feit en mening
- Verschil tussen een persoon en de mening van een persoon

GOED, SLECHT EN INTERESSANT

Beschrijf 3 posities : wat vind je goed, slecht en interessant aan dit idee?

Je kan afsluiten met een klasgesprek en 1 of 2 van deze ideeën bespreken met de hele groep.

	goed	slecht	interessant
Iedereen spreekt altijd de waarheid			
Alle mensen denken hetzelfde als ik			
Ik kan iedereen zijn gedachten lezen			
Alles wat in de krant staat, is waar			
Tik Tok en Instagram bestaan niet			
Internet bestaat niet			

DE JOURNALIST

De leerlingen zitten per 2 tegenover elkaar in een cirkel. De leerling in de buitencirkel is journalist.

Elke journalist krijgt een andere vraag uit onderstaande lijst. De journalist vraagt de mening over deze vraag aan de leerling in de binnencirkel. Daarna vraagt hij 3 keer 'Waarom?' om te achterhalen waar de mening van de andere leerling vandaan komt. Na enkele minuten schuiven de journalisten naar rechts door en bevragen de volgende leerling.

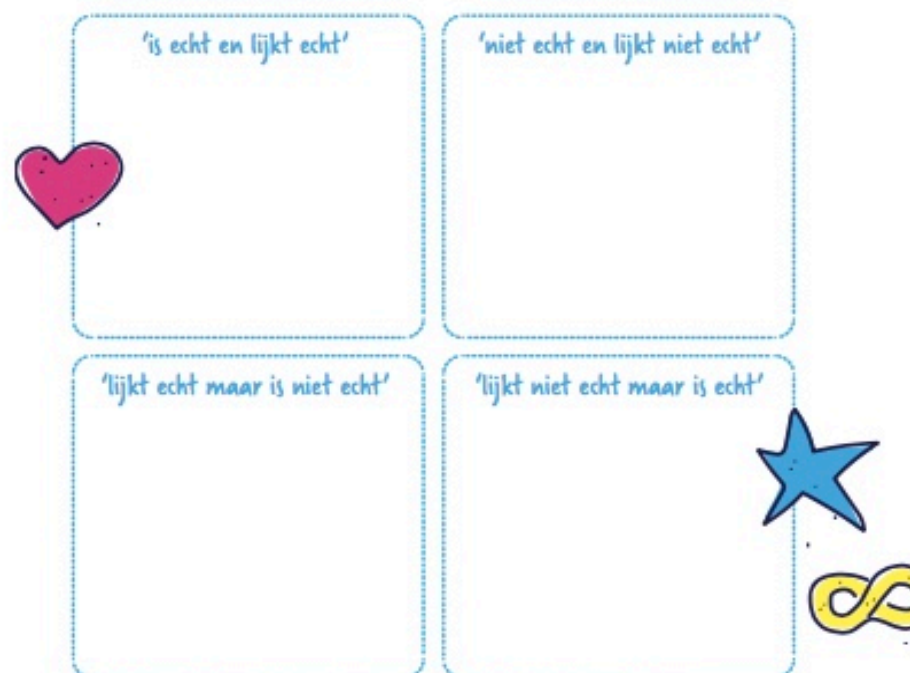
FEIT OF MENING

Welk van onderstaande voorbeelden zijn feiten of meningen? Zet een kruisje bij feit of mening en leg uit waarom je dat denkt. De leerlingen doen deze eerst individueel en kunnen dan hun antwoorden in kleine groepjes vergelijken.

	Feit	Mening	Omdat
Mijn hond is lief			
De lucht is grijs			
Het is 8u			

4 TAFELN SPEL : ECHT OF NIET?

De leerlingen staan rond 4 tafels. Op elke tafel ligt een blad:

De leerlingen mogen voorwerpen sorteren op de tafels. Elke keer als een leerling een voorwerp op 1 van de tafels legt, wordt hierbij een argument gegeven. Als een andere leerling het niet eens is met deze keuze, mag hij/zij het voorwerp verplaatsen met een nieuw argument. Deze oefening kan je doen met de hele klas of in kleine groepjes.

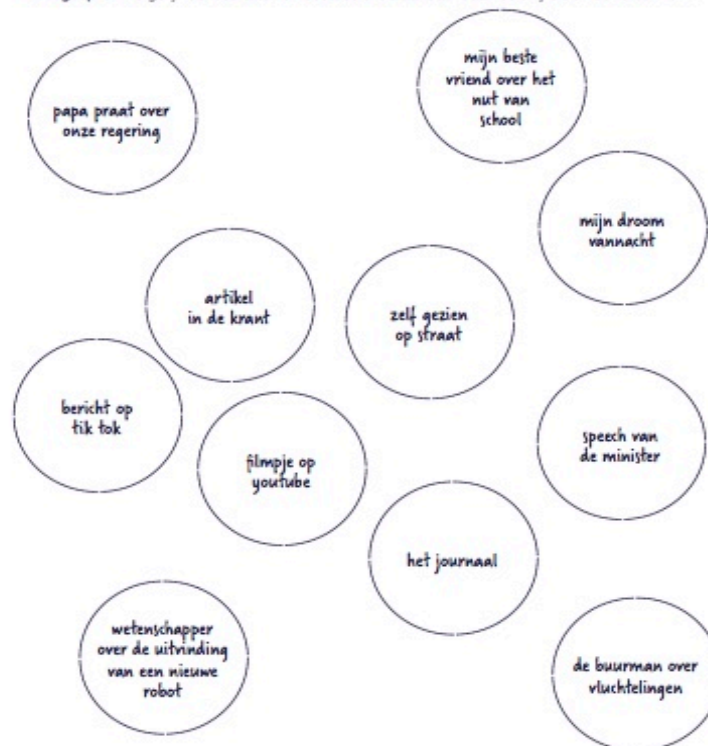
Voorwerpen : foto van een leerling, spiegel, artikel uit de krant, plastic bloem (of eendje, dino...), geld, krant, sprookjesboek, wiskundeboek, appel, knuffel, prent van een appel, plant, prent van zorro/starwars/mega mindy/batman, UFO, identiteitskaart...

BETROUWBARE BRON

Geef elke bron een kleur;

Waar=groen / Niet waar= rood / Twijfel= oranje

Klasgesprek: vergelijk de resultaten en besteed extra aandacht aan de twijfels en de verschillen.

- Waarom twijfel je aan deze bron?
- Waarom is deze bron volgens jou waar en volgens anderen niet?
- Wanneer is een bron betrouwbaar?

KRANTENKOPPEN

Plaats de titels uit de krant op een lijn met 2 uitersten (A4) waarop 'waar' en 'niet waar' staan en leg uit waarom je deze titel daar plaatst. Bespreek dit in kleine groepjes.

Alle Belgen eten graag frietjes.

Lachgas helpt tegen corona.

Koning Filip bezoekt de gevangenis in Hoi.

De aliens zijn gearriveerd!

Snel 5 kilo afvallen – 11 praktische tips.

Klasgesprek :

- Over welke titel hebben jullie het meest getwijfeld?
- Hoe komt dat?
- Welke titel was het meest 'waar'? Waarom?
- Hoe kunnen we te weten komen of een krantentitel waar is of niet?

Vragen? Opmerkingen? Bedenkingen?

Contact : eef.cornelissen@gmail.com

